

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/31.213977>**Марина СИТКОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-8009-1672*

старший викладач кафедри історії та мовознавства

Українського державного університету залізничного транспорту

(Харків, Україна) *msbarsima2@gmail.com***ЖАНРОВА АРХІТЕКТОНІКА РОМАНУ І. БАГРЯНОГО «ТИГРОЛОВИ»**

Статтю присвячено жанровим ознакам роману І. Багряного «Тигролови». На початку статті розглянуто та проаналізовано погляди на жанрову структуру роману критиків та літературознавців часів написання твору. Зроблено висновок про дещо однобічні та упереджені погляди сучасників письменника на це питання. Так, більшість з них наголошують на авантюрно-пригодницькому складнику роману і ставлять його в один ряд з типовим західноєвропейським та американським пригодницьким романом.

Сучасні літературознавчі дослідження, які розглянуті у статті, значно розширюють та поглиблюють діапазон питань, пов'язаних з проблематикою, філософським підґрунтям, системою образів та жанровою своєрідністю роману. Зокрема, йдеться про феномен автобіографізму в творчості письменника, принцип дихотомії як композиційний принцип будови роману. Наголошується на політематичності твору: побут та традиції нащадків переселених до Далекого Сходу українців, руйнівний вплив тоталітарної держави на пересічного громадянина, романтичне кохання, збереження людиною своєї честі, гідності, автентичності в нелюдських умовах.

Далі у статті наголошується на жанровій «мозаїчності» роману і розглядаються ознаки різноманітних романних жанрів, які трапляються у творі. Це жанр пригодницького роману (надзвичайні події, динаміка їх розгортання, чітке розділення персонажів на позитивних та негативних). Це також ознаки філософського роману (екзистенціальна рефлексія людини, що опинилася у безвиході, та подолання того, що в принципі подолати неможливо). У творі також простежуються ознаки родинно-побутового, сімейного роману (широкомасштабний нарис життя та побуту українців Далекого Сходу), соціально-історичного роману (картини-написи найбільш типових подій того дня) та публіцистичного роману (порушення гострих соціальних та ідеологічних питань). Авторка статті доходить висновку, що за жанровими ознаками твір І. Багряного «Тигролови» можна визначити як роман відродження та перемоги.

Ключові слова: політематичність, «мозаїчна» будова, жанрові ознаки, трансформація жанру.

Maryna SYTKOVSKA,*orcid.org/0000-0002-8009-1672*

Senior Lecturer at the Department of History and Linguistics

Ukrainian State University of Railway Transport

(Kharkov, Ukraine) *msbarsima2@gmail.com***GENRE ARCHITECTONICS OF I. BAGRYANY'S NOVEL "TIGER HUNTERS"**

The exploration is devoted to the genre architecture of I. Bagryany's novel "Tiger Hunters". The article considers and analyzes the views on the genre structure of the novel by literary critics of the time of writing. Concluded about the somewhat one-sided and biased views of the writer's contemporaries on the genre originality of the novel. The most of them emphasize the adventurous component of the novel and put it on a par with the typical Western European and American novel.

Modern literary studies significantly expand and deepen the range of issues related to the issues, philosophical background, system of images and genre originality of the novel. In particular, we are talking about the phenomenon of autobiography in the work of the writer; the principle of dichotomy as a compositional principle of the novel. Emphasizes the polythematic nature of the work. The way of life and traditions of the descendants of Ukrainians resettled in the Far East, the destructive influence of the totalitarian state on the average citizen, romantic love, preservation of one's honor and dignity in inhumane conditions are considered.

Further in the article the genre "mosaic" of the novel is emphasized and the signs of various novel genres are considered. It is a genre of adventure novel (extraordinary events, dynamics of their development, clear division of characters into positive and negative). It is also a sign of a philosophical novel (existential reflection of a man who found himself in a dead end, and overcoming what is in principle impossible to overcome). The work also traces the features of a family-domestic novel (a large-scale essay on the life and way of life of Ukrainians in the Far East). Features of a socio-historical novel (pictures-essays of the most typical events of the time) and a journalistic novel (violation of acute social and ideological issues).

At the end of the article it is concluded that I. Bagryany's novel "Tiger Hunters" can be defined as a novel of revival and victory.

Key words: polythematic, "mosaic" structure, genre features, genre transformation.

Постановка проблеми. Іван Багрянний (справжнє прізвище Лозов'яга) – одна з найвидатніших та найсуперечливіших постатей української культури. Блискавичний публіцист, оригінальний поет та драматург, потужний прозаїк, політв'язень, учасник Другої світової війни, емігрант – людина, яке все своє життя була на межі «найбільшого опору». Пристрасна, вольова особистість власним прикладом стверджувала, виборювала право людини залишатися людиною у нелюдських умовах, можливість протистояти не тільки ворожому оточенню, але й ворожій системі взагалі.

Роман І. Багряного «Тигролови» вперше побачив світ у 1944 році в скороченому вигляді під назвою «Звіролови» і майже одразу привернув увагу читацької аудиторії, вітчизняних літературознавців та зарубіжних критиків. Серед відгуків на роман, які були надруковані того часу, слід відзначити Ю. Шереха, який підкреслив, що величезна заслуга І. Багряного полягає у тому, що він «стверджує жанр українського пригодницького роману, українського своїм духом. Усім спрямуванням, усіма ідеями, почуттям, характерами. Цим він творить нове слово в українському літературному процесі» (Шерех, 1998: 172). Б. Романенчук також свого часу наголошував на авантюрно-пригодницькому складнику роману, але підкреслював не-реалістичність подій, які розгорталися на сторінках твору: «читається з великим напруженням, але в які не віряться ані за австрійського гроша» (Романенчук, 1996: 254). В Чорнограді виділяє патріотично-виховний складник роману: «Було б цілком неправильним ставити цей роман поруч з іншими подібними творам пригодницького жанру. Цей роман І. Багряного має перед ними ту істотну і нестерпну перевагу, що він є епопеєю мужньої боротьби й перемоги нового українства над природою і над його ворогами <...> твір високопатріотичний, високомистецький, по-вселюдському гуманний» (Чорноград, 1953). Але, попри всі намагання дати об'єктивну оцінку твору, маємо констатувати, що критичні відгуки на роман того часу були досить односторонніми та тенденційними і мали на меті лише підкреслити «конкурентоспроможність» українського пригодницького роману серед розмаїття публікацій цього привабливого для пересічного читача жанру.

Події, які зараз відбуваються в сучасному суспільстві: процес декомунізації, інтеграція нашої країни в європейський культурний простір, підвищення уваги до національно-патріотичного виховання шкільної та студентської молоді змушують нас більш ретельно придивитися до спадщини тих

митців, які все своє життя присвятили боротьбі з «більшовицьким» монстром на теренах нашої держави. Визначення жанрово-стильової домінанти роману І. Багряного «Тигролови» є актуальним і важливим для розуміння творчої манери письменника, твори якого протягом останніх десятиліть входять до шкільної та вузівської програми з літератури.

Аналіз досліджень. Протягом останніх десятиліть літературну спадщину письменника розглядала досить активно та плідно ціла низка дослідників та літературознавців.

Аналізу поезики окремих творів письменника присвячені роботи Т. Чонки, М. Балаклицького, В. Радзівського, О. Лілік.

Філософсько-психологічне підґрунтя творів Багряного-романіста досліджували І. Романова, М. Сподарець, Т. Марцинюк, Т. Качак, Т. Кунов.

Символічні акценти прозових творів письменника розглядали О. Цепя, С. Луцій, О. Лавер.

О. Шапошникова досліджувала дискурс героїзму в романах І. Багряного. У роботі представлено осмислення такого антропологічного феномена, як героїзм, у творчості українського письменника І. Багряного, поняття псевдогероїзму, а також риси героїзму в образах персонажів-персонарів. Доведено, що автор вважає прояви героїзму антропологічною нормою, причому антитезою героїзму в межах багрянівського світогляду є підлість, пристосуванство, цинізм, нищість духу. І. Багрянний був апологетом ідеї теократії як влади української духовної аристократії. Рецензований у романах письменника дискурс героїзму свідчить про неоромантичну стильову домінанту автора (Шапошникова, 2015).

І. Романова аналізує роман «Тигролови» в контексті ідейних пошуків української літератури першої половини ХХ століття. Вона визначає, що «будучи залежним від традицій раннього українського модернізму, значною мірою перебуваючи під ідейним впливом М. Хвильового, митець проходить шлях, що позначений увиразненням екзистенціалістських мотивів. Неоромантична домінанта, представлена в романі «Скелька», зазнає змін, і вже в «Тигроловах» окреслюються підходи до засвоєння екзистенціалістського складника» (Романова, 2014: 193).

Що стосується жанрової проблематики роману, то варто зупинитися на розвідці М. Балклицького, який визначає роман «Тигролови» як український бестселер. На думку дослідника, метод та ракурс зображення головного героя поєднують «Тигролови» із галицькою стрілецькою прозою (Балклицький, 2003).

Схожої думки дотримується і О. Утріско. Вона відзначає, що «споріднює роман І. Багряного зі стрілецькою військово-пригодницькою прозою і спосіб конструювання сюжетного, а з ним і психологічного простору, який існує в координатах межової ситуації, породженої реальністю» (Утріско, 2011: 128). Також дослідниця зупиняється на системі головних «позитивних» персонажів роману і наголошує на авантюрно-героїчному векторі створення непересічних громадян, мужніх особистостей з високим регістром цінностей, високою національною свідомістю, що зближує їх з персонажами галицької прози (Утріско, 2011).

Мета статті: 1) виявити та проаналізувати ознаки різних романних жанрів у вищезазначеному творі, тому що, на нашу думку, жанрова будова роману є значно ширшою, ніж віднесення його до ланки пригодницької прози;

2) довести, що роман має «мозаїчну» структуру і містить багато жанрових ознак, які дають змогу письменнику висловити свої філософські роздуми та позицію письменника і громадського діяча.

Виклад основного матеріалу. Звичайно, при першому, поверхневому читанні, складається враження, що роман «Тигролови» є суто пригодницьким романом. Він просякнутий «незвичайними подіями й характеризується несподіваним їх поворотом, значною динамікою розгортання» (Літературознавчий словник, 2006: 612). Втеча політв'язня з-під варти під час етапу – подія надзвичайна і практично неможлива у реальному житті, але цілком здійсненна в контексті авантюрно-пригодницького роману. Далі багатоденне блукання нетрями тайги напівживої, голодної, знесиленої людини. Звичайно, така людина приречена на голодну смерть або стає жертвою хижих тварин, але достовірність подій підпорядковується сюжетним колізіям твору. Перш за все це зустріч з бурундучком, який змушений був поділитись з мандрівником своїми горіхами і тим самим врятував його від голодної смерті. Ймовірність другої події дорівнює нулю, але вона все ж таки відбувається: «Почав зводитись. І враз очі упали на щось межи камінням. Боже мій! Скwapно простяг руку і вхопив дивну знахідку. Ніж! Мисливський ніж. Власне, піхви, з яких стирчало іржаве руків'я ножа. Піхви напівзотлілі, і руків'я аж позеленіло, але, Боже мій! Це ж, може, порятунок» (Багрянний, 1996: 46). Далі кульмінаційна зустріч з чорним ведмедем, від нападу якого втікач за допомогою напівіржавого ножа рятує Наталку Сірківну, і таким ефектним засобом потрапляє до родини звіроловів Сірків. У романі ще багато

ознак детективно-пригодницького роману: чіткий розподіл персонажів на позитивних та негативних, динамічне розгортання сюжету, кохання до дівчини, яка є уособленням усіх жіночих цнот, мисливські пригоди, переслідування «головного злодія» (майор Медвин), фінальне протистояння та часливе завершення історії.

Але твір І. Багряного значно глибший, ніж звичайний пригодницький нарис. «Він збагачує жанр глибокими аналітичними розробками і справді мистецькими відкриттями. Так, сюжетні епізоди з життя головного героя роману виконують одразу декілька змістовних функцій: відтворюють особливості моралі та побуту життя українців Далекого Сходу; охоплюють головні події з історії українського народу; розкривають особливості світобачення і ставлення до життя автора та головного героя твору; спонукають до філософських роздумів» (Буянкіна, Просалова, 2017: 25).

Григорій Многогрішний потрапляє до родини Сірків, які живуть у нетрях тайги і ведуть мисливсько-заготовчий спосіб життя. Усе їхнє життя відбувається у злагодженості з річним циклом, змінами пори року та періодичністю існування живого організму. Багрянний дуже ретельно та детально описує процес перевірки солонців, пантовки, ловлі риби, покосу трави, бортництва, промислу хутряного звіра, полювання на хижаків, ловлю «кішки». Усі ці дії відбуваються з року в рік у суворій послідовності, де друге слідує за першим, аж ніяк не навпаки. Але суворі мисливці зберегли тісний зв'язок зі своєю історичною батьківщиною, тому роман насичений зразками української усної народної творчості. Це українські народні пісні, святкування Святвечора, колядування, майже билинні спогади про переселення українців до Далекого Сходу. Усі ці елементи свідчать про наявність у творі елементів етнографічного та родинно-побутового роману.

Також у творі, безумовно, спостерігаємо риси соціально-історичного роману, тому що бачимо в ньому безперечні ознаки епохи «сталінської диктатури», тотальну руйнацію суспільства того часу, яка майстерно відображується через картини-нарис найбільш типових подій того дня. Це презирливо-сатиричний нарис мандрівників «Тихоокеанського експресу номер один», майстерний опис духовно збанкрутілих представників радянської влади (Пятро Дідоров, «голова якоїсь сільради» Тищенко Макар, «голова гольдяцького мисливського колгоспу» Судаков), жадливе мандрування в «Експресі, которий возит дрова і лес» та широкомасштабне, епічне полотно Хабаровська. Усі ці картини демонструють загальні риси

суспільного буття, розкриваючи через яскраві образи духовну та психологічну нищівну сутність епохи сталінізму.

Такий широкий та докладний екскурс жахливого суспільно-політичного становлення країни, задавленої і зруйнованої сталінським терором, дає змогу говорити про потужне публіцистичне начало в романі. Н. Шаповаленко зазначає, що полемічно-публіцистичний шар роману дає письменнику змогу чітко та безапеляційно висловити свою позицію активного спротиву тогочасної дійсності (Шаповаленко, 2007).

Схожої думки дотримується і М. Балаклицький. Він пише: «Однією із прикмет багрянівського мислення є цілісність чи, радше, синкретизм внутрішнього світу. Багряний змішував стилі мовлення та вносив до художніх текстів політичні лозунги та проблематику» (Балаклицький, 2005: 15).

Публіцистичність у романі Багряного проявляється також у композиційній будові, точніше у жорсткому розмежуванні країни «диктатури пролетаріату» та ідилічно-патріархального світу звіроловів-Сірків. Вони не змішуються, як вода і масло, не асимілюють, але їхня несумісність, надприродність, нежиттєздатність зумовлюється самою логікою життя.

І. Багряний майстерно користується публіцистично-стилістичним прийомом «чужорідного слова». Він пародійно калькує українськими літерами російськомовні пропагандистські гасла або політично заангажовані штампи: «Следуйте за мной!», «їроплана», «Ето і єсть головокружєніє от успехов», «маладец», «границя на замку», «соціалістическое отечество», «Ка мне!» (Багряний, 1996). Таке неприродне зіткнення російської фонетики та української літери несе у романі додаткове ідейно-змістове навантаження та підкреслює неприродність, абсурдність, нелогічність утворення та існування країни СРСР.

Отже, мусимо зазначити, що соціально-публіцистичне та художньо-образні нашарування в романі І. Багряного «Тигролови» дуже органічно доповнюють одне одного, створюючи при цьому глибоку та многогранну картину буття «сталінського раю».

Наприкінці нашої розвідки хочемо зупинитися ще на одній, дуже потужній філософській складовій частині роману. Головний герой твору, Григорій Многогрішний, має лише один, але дуже вагомий «гріх» – він не скорився, не змирився з насильницьки нав'язаним йому статусом в'язня жахливої системи, не перетворився на «колесико та гвинтик» ненажерливого Молоху сталінської тоталітарної машини, не прийняв руйнівні умови

перетворення людини на річ. Навпаки, він спочатку інстинктивно, а потім свідомо чинив опір поїзду-дракону, який віз людей на довічне заслання до Сибіру. Здається, у таких умовах людина взагалі позбавлена будь-якого вибору і тим самим може виправдати власне фізичне обмеження у тоталітарному світі, свою неспроможність змагатися з оточенням, втрату своєї самості. Але, на думку І. Романової, І. Багряний демонструє екзистенціалістський парадокс: «головний герой Григорій Многогрішний не тільки не втрачає себе, а, що характерно, прагне перевірити свій внутрішній потенціал. Своєрідним підґрунтям такої життєвої позиції є питомий індивідуалізм. Виділяючи себе з натовпу, герой готовий іти на ризик, аби в такий спосіб зберегти унікальність свого буття» (Романова, 2014: 193). Екстремальна, межова ситуація, в якій опиняється Григорій Многогрішний, підштовхує його до усвідомлення причин людської несвободи, яка криється у розумінні безглуздості світу, в якому приречена жити особистість. «Хтось з'їхав з глузду в цій країні. З одного кінця землі гнав етапи в другий, а їм назустріч гнав такі ж етапи. <...> Бо ж «дело слави», «дело честі», діло їхньої «доблесті і героїства» довести цей етап до призначення – до тієї прірви, що десь утворилася і що її від років уже вигачують людськими кістками та душами і не можуть ніяк загатити» (Багряний, 1996: 8). Протягом роману головний герой проходить через низку випробувань (втеча – зустріч з Сірками – стрільби – пошуки води – боротьба зі зміїною отрутою – боротьба за власне кохання – полювання на кішку – зустріч із майором Медвином), які мають глибоко символічне значення. Ми спостерігаємо за народженням нової людини, представника нової генерації українського воєвничого козацтва. Ця людина, безперечно, є елітою української нації, вона є гідним представником та продовжувачем традицій славнозвісного українського роду гетьмана Многогрішного, яка успішно подолає всі перепони зовнішнього та внутрішнього характеру. Тільки така людина, на думку І. Багряного, здатна вибудувати Нову Україну.

Висновки. Роман І. Багряного «Тигролови» за жанровою будовою має «мозаїчну» композицію. В ньому поряд з провідними жанровими ознаками авантюрно-пригодницького роману простежуються риси філософського роману, родинно-побутового роману, соціально-історичного та публіцистичного роману, виховного роману. Цей твір можна назвати романом відродження та перемоги. У романі лірична тональність і глибокий психологізм дуже вдало поєднуються з філософськими

роздумами та публіцистичною концепцією дійсності.

Отже, як ми бачимо, творчість І. Багряного, незважаючи на більш ніж віковий шлях, залишає багато нерозв'язаних питань та проблем, які не мають однозначного вирішення. Велика кіль-

кість плідних та своєрідних оглядів творчості цього талановитого письменника дає підстави для сучасного прочитання, аналізу та інтерпретації романної, поетичної, драматургічної та публіцистичної спадщини І. Багряного в контексті сьогоденної української та світової культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багрянний І. П. Тигролови: Роман; Огненне коло: Повість. Київ : Укр. письменник, 1996. 350 с.
2. Балаклицький М. «Нова релігійність» Івана Багряного. Київ : Смолоскип, 2005. 167 с.
3. Балаклицький М. «Тигролови» Івана Багряного як український бестселер. *Наукові записки ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Сер. Літературознавство*. Харків, 2003. Вип. 3. С. 113–116.
4. Буянкіна Н., Просалова В. Жанрові особливості роману Івана Багряного «Тигролови». *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2017. Т. 1. № 9. С. 23–26.
5. Літературознавчий словник-довідник / Гром'як Р. Т., Ковалій Ю. І. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 752 с.
6. Романова І. Романи І. Багряного «Скелька» та «Тигролови» в контексті ідейних тенденцій української літератури першої половини ХХ ст. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2014. Вип. 1 (1-77). С. 144–151.
7. Романчук Б. Західноукраїнська література між двома світовими війнами 1919–1941 роки. *Збірник праць на пошану Григорія Ружницького (1903–1990)* / Ред.: В. Жила, О. Купчинський. Львів–Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1996. С. 232–264.
8. Утриско О. «Тигролови» І. Багряного та галицький пригодницький роман 30-х років ХХ століття: проблема актуалізації типологічного зіставлення. *Парадигма* : зб. наук. пр. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2011. Вип. 6. С. 123–131. URL://www.inst-ukr.lviv.ua/files/22/Utrisko_Paradyhma-6.pdf
9. Шаповаленко Н. Форми синтезу ідейно-публіцистичного та образно-художнього начал у творах Івана Багряного : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08. Київ, 2007. 12 с. URL: <http://library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:429306/Source:default>.
10. Шапошникова О. Дискурс героїзму в романах І. Багряного. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (73), Харків, 2015, С. 204–209.
11. Шапошникова О. Романи І. Багряного: між публіцистичністю і художністю. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2013. № 1048. Сер.: *Філологія*. Вип. 67. С. 238–243. URL: http://www.philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1048/content/shaposhnikova.pdf
12. Шерех Ю. Стили сучасної української літератури на еміграції. *Пороги і Запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології*. Харків, 1998. Т. 1. С. 161–195.
13. Чорнограй В. Поема всепереможного оптимізму: (Про роман «Тигролови»). *Нові дні*. 1953. Черв., лип. Ч. 41–42.

REFERENCES

1. Bahrianyi, I. P. (1996). *Tygrolovy: Roman; Ohnenne kolo: Povist* [Tiger hunters: Novel; Circle of fire: Story]. Kyiv: Ukr. Pysmennuk. 350 p. [in Ukrainian].
2. Balaklytskyj, M. (2005). “Nova religiiniist Ivana Bahrianoho [“New religiosity” of Ivan Bagryany]. Kyiv : Smoloskup. 167 p. [in Ukrainian].
3. Balaklytskyj, M. (2003). “Tygrolovy” Ivana Bahrianoho yak ukrainskii bestseller [“Tiger hunters” Ivan Bagrianyi like Ukrainian bestseller]. *Naukovi zapysky KHDPU im. G. S. Skovorody. Ser. Literaturyoznavstvo*. Kharkiv. Vyp. 3. Pp. 113–116 [in Ukrainian].
4. Buiankina, N., Prosalova, V. (2017). Zhanrovi osoblyvosti romanu Ivana Bahrianoho “Tygrolovy” [Genre features of I. Bagryany’s novel “Tiger hunters”]. *Visnyk studentskogo naukovogo tovarystva DonNU imeni Vasyliya Stusa*. T. 1. No. 9. Pp. 23–26 [in Ukrainian].
5. Lyteratyroznavchyi slovnyk-dovidnyk [Literary dictionary-refrence book] / Gromiak R. T., Kovalii Y. Y. Kyiv : VTs “Akademyia”, 2006. 752 p. [in Ukrainian].
6. Romanova, Y. (2014). Romany I. Bahrianoho “Skelka” ta “Tygrolovy” v konteksti ideinykh tendentsii ukrainskoi literatury pershoi polovyny XX st. [“Skelka” and “Tiger hunters” in the context of ideological tendencies of Ukrainian literature of the first half of XX century]. *Naukovi zapysky Kharkivskogo natsyonalnogo pedagogichnogo univertsytetu im. G. S. Skovorody*. Kharkiv. Vyp.1 (1-77). Pp. 144–151 [in Ukrainian].
7. Romanchuk, B. (1996). Zakhidnoukrainska literatura mizh dvoma svitovymi viinamy 1919–1941 roky [Western Ukrainian literature between the two world wars 1919–1941 years]. *Zbirnyk prats na poshanu Grygoriia Ruzhnytskogo (1903–1990)* / Red.: V. Zhyla, O. Kupchynskiy. Lviv–New York–Paryzh–Sidnei–Toronto. Pp. 232–264 [in Ukrainian].
8. Utrisko, O. (2011). “Tygrolovy” Ivana Bahrianoho ta halytskii prygodnytskii roman 30-kh rokiv XX stolittia: problema aktualizatsii typologichnogo zistavlennia. [I. Bahryany’s “Tiger Hunters” and Galician adventure novel of the 1930s years XX century: the problem of updating the typological comparison]. *Paradigma*: zb. nauk. pr. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiankevicha NAN Ukrainy. Vyp. 6. Pp. 123–131. Retrieved from: http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/22/Utrisko_Paradyhma-6.pdf [in Ukrainian].

9. Shapovalenko, N. (2007). *Formy syntezy ideino-publitsystychnoho ta obrazno-khudozhnoho nachal u tvorakh Ivana Bahrianoho* [Forms of synthesis of ideological and journalistic and figurative and artistic principles in the works of I. Bahriany]: avtoref. dys. ... kand. philol. nauk: 10.01.08. Kyiv. 12 p. Retrieved from: <http://library.univer.kharkov.ua/ОрацUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:429306/Source:default> [in Ukrainian].
10. Shaposhnykova, O. (2015). *Dyskurs heroizmu v romanakh I. Bahrianoho* [Discourse of heroism in I. Bagryany's novels]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia "Philolohiia"*, (73), Kharkiv. Pp. 204–209 [in Ukrainian].
11. Shaposhnykova, O. (2013). *Romany I. Bahrianoho: mizh publitsystychnistiu i khudozhnistiu* [I. Bagryany's novels: between journalism and art]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*. Kharkiv. No. 1048. Ser.: *Philolohiia*. Vyp. 67. Pp. 238–243. Retrieved from: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1048/content/shaposhnikova.pdf [in Ukrainian].
12. Sherekh, Y. (1998). *Styli suchasnoyi ukrayinskoyi literatury na emihratsiyi* [Styles of Ukrainian literature in exile]. *Porohy i Zaporizhzhia. Literatyra. Mystetstvo. Ideolohiyi*. Kharkiv. T. 1. Pp. 161–195 [in Ukrainian].
13. Chornohrayi, V. (1953). *Poema vseperemozhnoho optymizmu: [Pro roman "Tygrolovy"]* [A poem of all-conquering optimism [About the novel "Tiger hunters"]]. *Novi dni*. Cherv., lyp. Ch. 41–42 [in Ukrainian].